

Στήν ἐποχή τῆς «Μετα-δημοκρατίας»

τῆς Μερόπης Ν. Σπυροπούλου

Μία διαπίστωση, πού έχει γίνει καθημερινή, σχεδόν, έπωαδός στις πολιτικές –και όχι μόνο- συζητήσεις, είναι ή αποστασιοποίηση και ή έλλειψη διαθέσεως των άξεων πολιτών, στό νέο συμμετάσχουν ουσιαστικά σε δι, τι νομάζουμε πολιτικό διό της χώρας μας. Συγχρόνως, υπάρχει μία γενικευμένη άπογηγότευση και μία άπαξιωτική θεώρηση «για όλους και για όλα». Νομίζω, λοιπόν, ότι η έποχη μας έωρινα ή έποχη του άπογονοτημένου πολίτη. Κι αύτό δέν άφορά μόνο στην οικονομική κατάσταση. Ο πολίτης διαπιστώνει ότι, σε μία χώρα με δημοκρατικό, κατά τεκμήριο, πολίτευμα, το «κράτος του δῆμου» – ή δημαρχιακό και έξουσια του λαού – ένια μία ούτοπια. Τό φαινόμενο δεν περιορίζεται στην πατρίδα μας. Γιά πολλές και διαφορετικές αίτιες, έχει μία παγκόσμια έξαπλωση. Μέ απότελεσμα, οι ούρχοντος πολιτικού και κοινωνικού άναυλτες νά θεωροῦν ότι, από την έποχη της Δημοκρατίας έχουν περάσει σε μία έποχη «Μετα-δημοκρατίας», στην οποία η άπογηγότευση των πολιτών έδημηται σαν μολυσματική νόσος.

Σε μιά προσπάθεια νά σταχυολογήσουμε μερικές άπο τις αίτιες τού φαινομένου, δèν μπορεί νά μήν σταθούμε πρώτα στό ίδιο το γενονός ίστη, ή Δημοκρατία, ώς πολίτευμα, μητρέξανθρώπην έπινόση, πού έφαρμόζεται στην πράξη άπο άνθρωπος, ουσίαν στην άνθρωπην σύνολο. Κατά συνέπεια, είναι φυσικό νά έμπειριχεί, στην έκαστοτε έκδοχή της, άνθρωπινες άταλειες και διανυμίες. „Οσο δε ύπτηραν, στην Εύρωπη, ολοκληρωτικά καθεστώτα, οι πολίτες πού ζούσαν σε χώρες όπου ίσχυαν δημοκρατικά πολιτεύματα είχαν ένα στοιχειώδες μέτρο συγκρίσεως. Μπορούσαν, άφ' ένος νά διαπιστώσουν τά συγκριτικά πλεονεκτήματα τής Δημοκρατίας -άνεξαρτήτως των κατά περίπτωση ποιοτικών χαρακτηριστικών της- καί άφ' έτερου, νά δείχνουν κάποια ανοχή και έπεικεια για τις γεννεντες μικρές ή μεγάλες διανυμίες της. Από την σπιγμή, ίώμας, πού, σε όλοκληρη την Εύρωπη, λίγο ή πολύ, ισχύουν πάντα μοναρχικά πολιτεύματα, στη όποια έπικράτησε κυριάρχη ή μονοδιάστατη δύνητο τού „οικονομικού άνθρωπου“, γίνεται άλο και περισσότερο αντιτητό ίστη αύτο τό πολιτεύμα παραχαράθηκε.

• Η προσπάθεια για στοιχειώδη καταγραφή των αίτιών της άπογονότητες οδήγει σε μια έπιγραμματική κατηγοριοποίησή τους, όπως: "Υπονόμευση τών θεσμών και έκπτωση τών ήθικων άξων, μέσα από φαινομενική 'διδυμοκρατικής' διαδικασίες και στό όνομα μιᾶς απόλυτης άτομικής έλευθερίας. Δυνατότητα τής, άτιμωρης, μή εφαρμογής - καταστραγής των νόμων από τούς πολίτες, που καταλήγει σε άσουδοσία. Κυριαρχία των Ισχυρών οίκονακμάνων συμφέροντων και άντιστοιχη δυνατότητα άμεσης και έμμεσης ποδηγέτησης της κοινής γνώμης, μέσα από διαπλοκή με τά Μέσα Ζητική 'Ενημέρωσης: 'Επαγγελματισμός των πολιτικών, άναξιοπιστία των λόγων τους, και στάσεις ζωῆς που ύπονομεύουν την έκτιμηση τών πολιτών πρός αύτούς ή τείνουν να αποτελέσουν παραδείγματα πρός μήμπο. 'Ελλειψη άξιοκρατίας στην δημόσια ζωή. Κρούσματα γενικευμένης διαφθοράς και σκάνδαλα. Εκβιασμοί από μειοψηφίες ή στρατευμένες συνδικαλιστικές συντεχνίες, πού καταλύουν τις συντεταγμένες λειτουργίες του κράτους. Τεχνοκρατική και μονοσήμαντη χρησιμοθηρική έκπτωση, στείρα από στοιχεία ουσιαστικής άγωνης και άνθρωποτησικής Παιδείας.

Τά **ἀπότελεσματα** ἀπό τά πιο πάνω ή κι ἀπό ἄλλα διαβρωτικά στοιχεία πού θά είχε κάποιος νά προσθέσει, **ἀπότελουν** τις κύριες αίτιες ἐκφύλισμού της ωδύσιαστης ἔννοιας της Δημοκρατίας και τής ἐξαλλαγῆς της σε αύτό πού χαρακτηρίζεται ώς **Μετα-δημοκρατία**. Πέρα, ὅμως, μάτι της ἀποκαρδιώτερης διαποτώσει, τὸ ἐπειγόν ζητούμενο είναι μία πρόταση, ἡ ὅποια, μέσα στὸ σκοτάδι της σύγχρονης ἀγονίας, θὰ δημιουργεῖ προοπτικὴ ἐπίληψης γιά καλύτερη ποιότητα Δημοκρατίας. **Ἀν δεχθούμε** ώς ἀξέμια τὸ ὅτι «γιὰ τὴν λειτουργία μίας ἀληθήνης δημοκρατίας ἀπαιτεῖται μία υγίης κοινωνία συνειδητοποιημένων πολιτῶν», θὰ πρέπει νά παραδεχθούμε καὶ τὸ ἀντίτροφο. «Οτι, δηλαδή, «ἡ ωσπῆτη λειτουργία τῆς δημοκρατίας είναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τὴν υγείαν τῆς κοινωνίας καὶ τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς τῶν πολιτῶν». Στὸ ἰδίο πλαίσιο, ἐντάσσεται καὶ τὸ ἀπόθεψημα διότι, «κάθε λαός ἔχει τοὺς κυβερνήτες πού του ἀξίζουν», ἀφοῦ σὲ ὅλα τὰ δημοκρατικά καθεστῶτα, ὁ λαός ἐπιλέγει αὐτοὺς πού θά τότε κυβερνήσουν.

Πάσι, λοιπού, μπορεί νά δομηθεί μία ποιοτική άλληλεπίδραση μεταξύ ήγειων και πολιτών, ή όποια θα δώσει ούσιαστική υπόσταση στην Δημοκρατία; Η άπαντηση έδραζεται άναποφέυκτα στον χώρο της άγνωσης και της Παιδείας, άπό τὸν όποιο ὄλα ξεκινοῦν και στὸν όποιο, τελικῶς, ὄλα άναγνοῦνται. Μιά Παιδεία πού αρχίζει από τὴν οἰκογένεια, συνεχίζεται μέσα στὴν ἑκαπεδευτικὴ διαδικασία, ἀλλά συγκροτεῖται καὶ μέσα ἐρεθίσματα καὶ πρότυπα ζωῆς προσλαμβάνει τὸ παιδί, καθὼς μεγαλώνει καὶ γίνεται πολίτης, με δικαιώματα ἀλλά, ὅπωσδηποτε καὶ μὲ υπόχρεωσίς. Η Παιδεία θὰ δύσεις ὅτι ἡ Δημοκρατία ἀποτελεῖ μία καθημερινὴ προσπάθεια και μία ἄγρυπνη ἐγρήγορση γιὰ ἔνα συνεχὲς γίγνεσθαι. Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἔπιχθει και νὰ λειτουργήσει σωστά, χωρὶς νὰ τὴν σπηρίζουν συνυπεύθυνοι, συνειδητοὶ πολίτες. Συνειδήτος δέ πολίτης είναι ὁ ἐνημερωμένος και ἀπατητικός πολίτης. Απατητικός, ὅμως, πρώτα ἀπό τὸν ἔαυτο του.

Μέ τὴν Παιδεία θά γίνει, ἐπίσης, κατανοητό ότι, σὲ **ένα καθεστώς «δημοκρατικό»,** τὸ μόνο ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ θριαμβεύουσαν οἱ κακοὶ καὶ οἱ ἀνήθικοι, εἰναι νά μένουν ἀδιάφοροι καὶ ἀδρανεῖς οἱ ἔναρτοι καὶ συνειδητοποιημένοι πολίτες, ἀπέτοπολανθάνεις ἔσται τὰ δικαιώματα τους. Μόνον ὅ συνειδητός πολίτης νομιμοποιεῖται νά γίνει αὐτοτράπατηπτικός καὶ ἀπὸ τοὺς ἡγέτες καὶ ἀντιπροσώπους του. “Οχι γιὰ τὸ στενὸ δικό του συμφέρον, ἀλλὰ ὡς ἐντολέας, ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ μιᾶς κοινωνίας στὴν ὅποια ζεῖ. ‘Οχι μὲ νοοτροπία κατακτητή –πού ἀπάτεις καὶ φεύγεις –ἀλλὰ ὡς δυναμικὸς συντελεσθῆς τρόπου ζῶῆς. Μέ ἐπίγνωση ότι, «δικαιώματα χωρὶς ὑποχρεώσεις» ὁδηγοῦν στὴν ἔξχερλ-ωση, καὶ διὸ ἔνας δάσκαλος, γιά νά είναι καλός, πρέπει νά είναι πρώτα καλὸς μαθητής. Τὸ ἰδιοῦ καὶ ένας πολιτικός, γιά νά είναι καλός, πρέπει νά είναι πρώτα καλὸς πολίτης.

Συμπερασματικά, γιά νά υπάρξει μιά προπτική έλπιδας γιά μιά ούσιαστηκή Δημοκρατία, ή όποια –παρά τα μειονεκτήματα καί τις άδυναμίες της– παραμένει τό καλύτερο άπό τά πολιτικά συστήματα που έχουν έφαρμοστει, τό ζητούμενο είναι νά υπάρξουν συνειδητοποιημένοι πολίτες. Τότε μόνο βάση προκύψουν καί ήγετες άξεις νά υπηρετήσουν τους θεσμούς, μέ αύγα πά γιά την πατρίδα. Οι πραγματιστές γνωρίζουν ότι, μέσα σ' αυτό τό καίριο ζητούμενο, έλλοχεύει άνυποχώρητα κι ένα έπωδων έρωτάμωντα, πού ίσως καί νά άρκει γιά νά θεωρηθούν όλα αυτά ών ούτοπικά καί ανέφικτα: «Ποιοι δάσκαλοι μποροῦν, στίς μέρες μας, νά έπιμεύσουν καί νά καλλιεργήσουν μιά τέτοια Παιδεία στίς έπερχόμενες γενιές;...». Ή απάντηση, βρίσκεται στην διαχρονική διαπίστωση του Γκίλιμπερτ Χάριετ: «Δάσκαλοι δέν είναι μόνον οι έπικαιουεπιτοκοί. Δάσκαλος είναι ο καθένας άπό δύο, δύοτι στό περιβάλλον του, μέτο παράδειγμά του, έμπνει στάσεις και πράξεις ψήσης».

* Όμβτιος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών